

M. Ś.

"Wiedza i Życie"

Przegląd Socjologiczny Sociological Review 10, 777-779

1948

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nauki szkół wyższych. T. V, nr 27—28. Zenon Klemensiewicz: *Naukowiec a organizacja zawodowa*. Kazimierz Majewski: *Czynnik społeczny w szkolnictwie wyższym*. T. V, nr 29—30. Józef Sieradzki: *Pierwszy krok działalności Studium Nauki o Polsce i Świecie Współczesnym*. Jan Dembowski: *W sprawie kształcenia młodych sił naukowych*. T. VI, nr 31—32. Kazimierz Ajdukiewicz: *Metodologia i metanauka*. Jan Dąbrowski: *75 lat Polskiej Akademii Umiejętności*. W numerze tym znajdujemy jeszcze ciekawy artykuł Mieczysława Choynowskiego: *Nauka i uczoney w Związku Radzieckim*.

Z. G.

„WIEDZA i ŻYCIE“

Z innych czasopism polskich artykuły o treści socjologicznej najczęściej zamieszcza „Wiedza i życie”. W numerze 7—8/47 tego czasopisma znajdujemy rozprawę Stanisława Kowalskiego pt. *Wyobraźnia społeczna*. Wyobraźnię społeczną autor definiuje jako „zdolność przewidywania reakcji na nasze akcje i uzgadnia jednych przez drugie we współżyciu zbiorowym”. Odróżnia ją autor od wyobraźni psychicznej, której cechą jest fantazja, gdy wyobraźnię społeczną cechuje realność. „Czynność wyobraźni społecznej aktualizuje się w życiu praktycznym funkcjonalnie, przeważnie w granicach zdrowego rozsądku”.

W nr 12/47 umieszczono artykuł dyskusyjny Jana Szczepańskiego pt. *Przemiany społecznej organizacji wsi*. Jest to analiza społecznej więzi grupowej wsi w oparciu o charakterystykę porównawczą środowiska wiejskiego i miejskiego. Autor omawia elementy struktury wiejskiej — tradycyjne, pochodzące z czasów społeczno-ekonomicznej izolacji wsi i elementy nowe „urbanistyczne” — to znaczy pochodzące z miasta. Szkołę uważa autor za element przeobrażeń wiejskiej więzi społecznej. To samo zagadnienie, z położeniem akcentu na inne elementy przeobrażeń omawia w Nr 4/48 Jan Turowski w artykule *Údział miasta w zmianach społecznych wsi*. Są to wnioski oparte na studiach monograficznych przeprowadzonych we wsiach pod Lublinem. „Miasto jako rynek zbytu — pisze autor — jest bezpośrednią siłą sprawczą... zmian, często niedocenianą”. Odgrywa tu rolę i „wejście chłopów do społeczności narodowej i państwowej, działalność szkoły“ ale „czynnikiem pierwszym, (zdaniem autora) i nieustannie działającym na te zmiany w postawie gospodarczej chłopów polskiego były kontakty społeczne z ludnością miejską i kontakty ekonomiczne z miastem, jako rynkiem zbytu i zakupów“. We wpływie tym widzi autor przyczynę rozpadu dawnej więzi rodzinno-sąsiedzkiej i powstawania nowych, wynikłych z nowych form gospodarowania i wyrażających się w stowarzyszeniach celowych.

W nr 1—2/48 umieszczono artykuł Józefa Chałasińskiego pt. *Naród i socjalizm*. „Naród jest tworem kultury — pisze m. in. autor — i to kultury wyższego poziomu, czyli cywilizacji. Naród jest równocześnie wyrazem tendencji do ujęcia życia cywilizacji w ramy społeczności o charakterze moralnym“. Ten

społeczno-moralny charakter idei narodu wyprowadza autor z kultury ludowej, wskazując zarazem na różnice między tymi twórcami społecznymi; rysem charakterystycznym kultury ludowej jest statyczność, narodu — dynamiczny i historyczny charakter. „Społeczne tradycje ludowe, a nie tylko świadomość wspólnych interesów ekonomicznych klasy robotniczej stanowiły podłoże przyjmowania się idei socjalizmu w szerokich masach“.

W nr 3 i 4/48 znajdujemy artykuł Stanisława Kowalskiego pt. *Struktura społeczna rodziny*. Autor pracę dzieli na 3 rozdziały: 1. Ogólna charakterystyka i geneza rodziny współczesnej. 2. Kryzys rodziny współczesnej. 3. Funkcja wychowawcza rodziny współczesnej. Teza, jaką autor w pracy uzasadnia, brzmi: „zasadniczą linią rozwojową rodziny w nowych warunkach ekonomiczno-społecznych jest nie rozkład, lecz przebudowa i różniczkowanie się na coraz liczniejsze odmiany“. W pierwszej części omawia autor pojęcie rodziny w oparciu o definicję Mac Ivera, a poddając jednocześnie krytyce tę definicję stwierdza: „Trudność ustalenia definicji rodziny polega na tym, że więź społeczna rodziny jest zjawiskiem zmiennym. Przechodzi ona proces stałego przeobrażania się w zależności od zmian społeczno-gospodarczych, nowych osiągnięć wiedzy, zmian systemu, obyczajów, wierzeń religijnych itp.“ Datujący się od niedawna rozkład tradycyjnego wzoru rodziny wyjaśnia autor w sposób następujący: „Współczesne zmiany ekonomiczne, rozwój industrializmu, hasła emancypacji kobiety, indywidualizm z jednej, kolektywizm z drugiej strony — wreszcie hasła demokracji uderzyły w rdzeń rodziny patriarchalnej“. „Rozkład tradycyjnej więzi rodzinnej jest więc konieczną konsekwencją postępu cywilizacji“. „To nie jednostka ucieka od obowiązków rodzinnych, lecz nowe grupy odbierają ją rodzinie coraz uporczywiej“.

W nr 5/48 znajdujemy pracę Józefa Burszty pt. *Warstwy społeczne*. Autor wychodząc z analizy pojęć stan, klasa, warstwa — wyróżnia następujące typy występujące w ramach warstwy chłopskiej; kmieci, gospodarzy i biedotę.

W tymże numerze znajdujemy artykuł J. Mydlarskiego pt. *Dziedziczność i środowisko w kształtowaniu człowieka*. „Istotą wychowania — według autora — jest poznanie samego siebie i opanowanie siebie“. „Zadaniem wychowania jest, aby przez ćwiczenie woli i przez samopoznanie wydobyć na jaw wszelkie dodatnie społecznie uzdolnienia natury intelektualnej i moralnej“. Te twierdzenia wyprowadza autor z tezy, że dziedziczna natura ludzka nie podąży za wytworzonym przez naszą kulturę światem ideałów.

W artykule *U źródeł demokracji szwedzkiej* Marian Małowist przedstawia specyficzną strukturę społeczną Szwecji w okresie średniowiecza. Genealogię współczesnej demokracji szwedzkiej widzi autor w warstwie chłopów, której narzędziem jako „jednolitej grupy społecznej“ były wiece ludowe i prawo zwyczajowe. Dalsze artykuły o demokracji szwedzkiej mają się ukazać w numerach następujących czasopisma.

Bardzo interesującym przyczynkiem do badań struktury społecznej i charakteru instytucji społecznych w Stanach Zjednoczonych jest cykl artykułów Aleksandra Hertza: w nr 9/47 — *Rolnicza Ameryka*, w nr 7—8/47 — *E pluribus unum* i w numerach 1—2 i 3/48 *Opinia publiczna w Stanach Zjednoczonych*.

W nr 10 i 11/47 ukazał się artykuł Artura Bardacha pt. *Teoria dziejów i ekonomii K. Marksa*. Autor podaje tło historyczne i ogólną charakterystykę teorii materializmu dziejowego.

W numerach 1—2/48 i 3/48 umieszczono artykuł Romany Miller: *Czym jest książka dla robotnika*. Jest to próba analizy roli książki w rozwoju osobowości społecznej robotnika na podstawie pamiętników z książki Z. Mysiańskiego i F. Grossa pt. *Robotnicy piszą* (Kraków 1938).

W nr 3/48 w artykule Centkiewicza Czesława pt. *Eskimosi* znajdujemy opis życia Eskimosów na podstawie spostrzeżeń podróżnika.

Zagadnienia nauk humanistycznych omawiane są ponadto w następujących artykułach: w nr 7—8/47 Stanisław Brzozowski jako ideolog inteligencji polskiej pióra Ludwika Fryde, w Nr 9 i 10/47 *Światło ze wschodu* napisany przez Wojysława Molé, w nr 9/47 *Metoda aksjomatyczna i metody nauk humanistycznych* pióra Bolesława Gaweckiego.

W nr 10/47 znajdujemy ponadto artykuł Andrzeja Lewickiego pt. *Wpływ czynników społecznych na kształtowanie się psychiki*, w którym autor omawia następujące zagadnienia: co to jest psychika, zmiany zachodzące pod wpływem oddziaływania społecznego, rolę dziedziczenia i dojrzewania, wychowanie i oddziaływanie mimowolne ze strony otoczenia, mechanizm i rodzaje zmian psychicznych u dziecka i dorosłego.

W numerach 11 i 12/47 oraz 1—2 i 4/48 i następnych Marian Serejski przedstawia *Rozwój myśli historycznej od oświecenia do czasów najnowszych*. W nr 12/47 znajdujemy ponadto artykuły: Henryka Jabłońskiego pt. *Druza Rzeczpospolita (1918—1939)* i Ludwika Sawickiego pt. *Prehistoria*.

M. Ś.

„EKONOMISTA“

Po siedmioletniej przerwie, wywołanej wypadkami wojennymi, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne wznowiło wydawanie swego teoretycznego organu „*Ekonomista*“.

W artykule, otwierającym pierwszy zeszyt, Redakcja, stwierdzając, że pismo w dalszym ciągu poświęcone będzie „nauce i potrzebom życia“, że zajmować się będzie naukową analizą zjawisk, formułuje szereg zagadnień, wysuwających się na plan pierwszy w związku z przebiegiem życia gospodarczego.

„Postęp i rozwój jest jak najściślej związany z postępowaniem i rozwojem gospodarstwa“ a gospodarstwo to kroczy w chwili obecnej po nowych drogach.

Fakt ten stawia przed nauką ekonomii zupełnie określone zadania. Redakcja „*Ekonomisty*“ określa je w ten sposób: „Gospodarstwo planowe opiera się na rewolucyjnej woli planujących i nie bierze pod uwagę „nieczystych“ i „nieodmiennych“ praw ekonomicznych, w tym znaczeniu, jak te prawa formułowała mieszczańska nauka dziewiętnastego wieku. Czy istnieją prawa ekonomiczne